

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTAȚIA

B-dul Academiei, 3,
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

ÎN țară 10 lei
In străinătate 12 »

O călătorie pe „rotile“ la frații înstrăinați.

(Urmare)

A doua zi, *Luni în 18 August*, adică într'a 15-a zi de călătorie, eram gata de plecare la 5 ore și jumătate dimineța, având a mai face până la Sarajevo încă vreo 27 de kilometri, mai mult pe vale; dar în clipa plecării observai că o rotilă răsufcase. După ce m'am necăjit trei ore, abia o puseu în regulă. Rotilei, principale însă îi lipseau acuma nu mai puțin de opt spițe; afară de aceasta, mai căpătase și un fel de «dințătură», producând o scrâșnire foarte supărătoare.

Câmpenia se schimbase cu totul. Ce vedeam în zare, era pustietate sălbatică, Munți suri, goi de ori și ce plante, apăseau cugetarea privitorului, nededat cu asemenea priveliști. Chiar și valea năvalnicei *Milacica*, ce-și săpase adânc albia, devenea din ce în ce mai pietroasă. În prourmare era o adevărată minune de mai zăreai undeva case omenești sau verziș de pomi ori de vie. Și atunci te mirai cum mai pot trăi ființe prin asemenea deșerturi!

Calea se furișă acuma prin strâmtoarea formată de stâncile drepte și golașe ale râului ce-și urma cursul său încovoiat și iute scoboritor, de par'că ar fi vrând să se strecoare în hăurile iadului. Inna-nte însă de a intra în Sarajevo, calea caută să iasă din fundătură; căci râul aruncându-se aci într'o văgăună prăpăstioasă de o mare adâncime, ea e nevoită să se vâre pe sub spărturi anevoioase, spre a urca povârnișul și pentru ca să ajungă la larg. În urmă, coborînd în șerpuiți admirabil de frumoase coasta muntelui, deschide primele vederi asupra cetățuei romantic așezate pe muche de stâncă a capitalei bosniace.

Ne aflăm aci într'un hârtop sau găvan. Sus pe sub colți se distinge calea ferată de miază-zi, menită a străbate prin sandgeacul *Novibazar* spre Macedonia și Salonic. Șosele șerpuesc pretutindeni, iar pe ele se văd, colindând încetișor, asini și catări, legați unul de coada celuilalt, încărcăți cu diferite sarcine și mânați de câte un

bosniac cu cealmauă roșie pe cap. Impunătoare vederii sunt și albindele «apării»¹⁾, «apădușuri»—durate de guvernul austriac,—ce mână până la casele cele mai din deal, răcoroasa binecuvântare a apei.

Ca printr'o uriașe strungă de muncile, intrăm apoi în alt găvan mai larg, în carele se răsfață *Sarajevo*, strălucita capitală a Bosniei.

Asupra prânzului trecem pe lângă o bae populară. Ce mai de vorbit? Intrăm, ne scaldăm și ne înviorăm! Apoi în dispozițiunea cea mai bună, plin de curiozitate, mândrie și mulțumire, călărim spre inima orașului, luându-ne după splaiul drept al Milacicăi. Aci totul este modern. Râul este canalizat, stradele drepte, pardosite, chiar asfaltate; cafenele europene, chiar vieneze; ospătăriile de asemenea; «feciori» servind pe un braț câte zece și mai multe feluri de bucate, gustoase și bine proporționate; magazine cu cravatele cele mai elegante, comisionari, tramvae electrice, telefoane, gramofone—«mein Liebchen, was willst du noch mehr?»

Mie însă îmi ardea înima, sau mai bine zis «tălpile» de un cizmar; căci dela Belgrad nu mai dădusem pe la un asemenea meșter, iar pingelele botinelor mele se tociseră de atâta «frânare». După puțin, călcam mai mândru, oblic. Unui mecanic îi încredințaiu rotilele mele «tânjinde». Apoi mai complectaiu unele albituri, cumpăraiu o duzină de cărți postale ilustrate, și mă îndrumaiu spre restaurantul cel mai aproape, căci flămâziseam ca un bosniac.

După prânz vizitaiu familia d-lui *Filipescu*, autorul lucrării migăloase asupra Caravlahilor, citată de noi mai sus, și pe amicul și conșcolarul d. *I. Ieșan*, asemenea autor al aceluiași și a multor alte subiecte. În societatea acestuia și a d-lui consilier dela poșta centrală militară din Saraievo, d. colonel *C. Cosmuța*, am petrecut, ca între frați, în modul cel mai plăcut, cele două zile cât am stat acolo. Escursiunile pe la «cetatea», la «bazar» și la stațiunea balneară din apropiere «*Ilige*» mi-au răpit însă prea mult timp; astfel că «minunățiile» rămaseră să fie vizitate la întoarcere.

Numai cine cunoaște frumusețile împrejurimilor Bosforului sau ale Salzburgului, poate să-și închipuiască asemănătoarele priveliști ale capitalei bosniace. Orașul actual are cu totul altă față decât sub

¹⁾ Rezervoriu de apă,—«apărie» are înțelesul de: ce conține apă, «apă multă»; a-vând pentru noțiunea din urmă două denumiri: «apărie» și «apărae»; credem a putea propune diferențierea celei dintâiu în înțelesul de mai sus. Stăruim a crede că poporul necunoscător pururea va da întâetate unei numiri, ce-și are vița în propriul graiu.

dominațiunea turcească; căci pe locul, unde se întinde astăzi partea europeană, se tologeau pe atuncea vitele locuitorilor.

Capitala pe deantregul ni se înfățișează astăzi astfel: Un oraș așezat într'un găvan, străbătut de verdele viu al unui râuleț ager de munte; un colan de tipice case turcești, zeberelate stăpânitoare urcușurilor hârtopului și încunjurând binalele și palatele europene; minarete elegante contrastând cu pântecoasele cupole ale bisericilor «bizantine»; grădinele vesele din centru cutremurându-se de pustietatea împrejurimilor; și «stâncăria» și Furcimea de sus privind amenințătoare asupra «pietăriei» de case «ghiaure» din vale!

Acestea le vedeam. acestea le simțeam de pe terasa unei cafenele turcești, așezate sus lângă cetate, deasupra unei prăpăstii înfiorătoare, sorbind nectarul unei cafele turcești și gustând farmecul unui apus de soare, ce puse culme frumuseților firei.

Marti în 19 August dimineța, vizitai Muzeul țării, interesant în privința etnografică și mai ales cu privire la porturile osebitelor ținuturi. Apoi făcui o preumblare de orientare pe rotile prin oraș, urcând cu nouă cifra chilometrilor parcurși. Seara am petrecut-o însă în societatea stimaților mei amici într'o grădină, unde cânta o tarafă de *Caravlași*. Prezența noastră le-a făcut mare plăcere, și ei ne-au înveselit și cu cântece românești. Dar vai! Nu cunoșteau decât pe «Știi tu» și vre-o două alte bucăți, învățate dela lăutari ungurești, cu care veniseră în atingere.

Mă resimții de aceiași împărechere stranie a plăcerii și durerii *morale*, ce sapă așa de adânc în inimă, precum ar fi: constatarea unui naționalism înflăcărat — la un «Român dela Bolechova.»¹⁾ ce și-a uitat limba; graiul limpede și dulce moldovenesc — al unui jidan crescut la țară în *Țara*; gloria unui Român — desnaționalizat; reușita strălucită în străinătate a unui patriot expatriat, — fiindcă țara sa i-ar fi primit serviciile sale cu prețul umilinței față de politiciani.

Noaptea târziu mă despărții foarte cordial de prețuiții fărtați amintiți, în speranța de a continua petrecerea împreună la întoarcerea peste o săptămână dela Spalato.

Mercuri în 20 August plecai la 7^{1/2} dimineța din Saraievo, după ce mă îndoldorai bine la o cafenea de pe splaiu cu o gustare «șviterană» și cu -- «Neue Freie Presse», ca să-mi fie de drum.

Calea mea ducea acum iarăși prin ținuturi înverzite și populate

¹⁾ Așa se numesc în Bucovina Români cari și-au uitat aproape limba sau o vorbesc foarte rău. (*Onciul*, zur Geschichte der Bukowina. Czernowitz 1887 p. 19)

destul de frumoase și variate, pentru ca inima să tresară *adesea* de plăcere la ivirea unor vederi seducătoare.

La început, până ce am eșit din cuprinsul cetății, orientarea îmi fu cam anevoioasă, din cauza deselor răscruci și fiindcă aveam să las valea Milacicăi, spre a mă abate pe la băile dela Kisseliak.

Pe la prânzul cel mare, tocmai când scoboram o vâlcea, în imediata mea apropiere, o detunătură puternică îmi spintecă deodată auzul.

Un atentat,—nu mai încapе îndoială—e prima idee, ce-ți fulgeră crierii. A doua e, cum să *cazi* mai priincios, de vei fi fost nemerit. A treia — unde-o fi rana? Iar a patra: cum să pleci mai departe, dacă te-a rănit la mațul — *gumei*?!

Detunătura, ce se produce la spargerea violentă a camerei, este o emoțiune velocipedistică, ce nu te lasă niciodată indiferent, de nu cumva ești «*englez*».

Așa dar, ca cearcănul pățaniilor sportice să fie cât se poate de «plinit» în cursul astei călătorii, trebuia să mi se întâmple și aceasta. Cum înțelesei asta mă și «vântaiu» jos, blăstămând (de rândul acesta fără cuvânt) pe cel ce a născocit «aeroasele» acestea afurisite, cu *dracu* 'n ele. Căci deși mă bucur ca bun creștin, când crapă unul din ei, mă doare și pe mine grozav, fiindcă în acelaș timp *crapă și inima în mine*, când trebuie să încep și să reîncep o muncă «sisi-fană», ¹⁾ pompând la aer, până mă trec sudorile. Ceeace-mi cășunase această mică, dar altfel «*sudorifică*» daună, fu un cuiu «țepăn» de bocancă, ce binevoise a străpunge «cămașa» și tubul rotilei.

Această întâmplare cam neplăcută mă făcu să aflu însă — la o casă din vale, delao Bosniacă de o frumuseță clasică romană—despre existența unui puț de apă minerală *acră* (burcută) din apropiere. Și cum eram însetat foarte, mă dedei după vorba fetei, de nimerii — și mă răcorii.

La întoarcere dresei cămașa, punându-i pe dinnăuntru, un potlog ce'l purtam în tolbă pentru asemenea întâmplări.

După ce petecii și tubul, pornii spre Kiseliak prin ținuturi pădurice, cu grădini vesele sau livezi de pruni cu prune, când suind, când coborind, — și ajunsei apoi pe la prânz acolo.

Flămând, ca mai totdeauna în călătorie, căutai să inspectez mai întâiu ospătăriile și apoi hotelurile și așezămintele de băi. Aceasta însă nu se putea face cu *temeiu*, decât îmbucând câte ceva. Mă așezai deci la masă în restaurantul, ce-mi părea mai impunător, fi-

¹⁾ Sisifus, rege criminal, osândit a urca o stâncă în sus, ce mereu se rostogolea, jărăși la vale.

încă zării înăuntru pe lângă fețe mai simandicoase—și *fețe de mese* și infulecai nu mai puțin de cinci feluri de bucate—«bez» cafea și ciubuc — ; plătind pentru acest belșug culinar numai două coroane! În urmă trecui și pe lângă șipotul cu apă «acră», de un gust minunat.

Aci sunt vre-o trei case, adaptate pentru hoteluri, și — de sigur— s'o fi aflând și vre-un stabiliment de băi, pe care însă — o spun cu sfială —, n'am avut destulă curiozitate sau dispoziție să 'l vizitez,

Rog deci pe criticii mei critici să nu-mi critice și această criticabilă relațiune!

După un popas de două ore plecai la drum.

Pare minunat celor ce nu-s din tagma turiștilor, cum cineva poate s'o ducă zile, *zeci* de zile, mergând sau călărind, fără să obosiască. Și cititorul, care m'a urmat până aci, și-o fi pus deasemenea adesea această întrebare. Întâlnindu-se deci aci curiozitatea cititorului cu dorința povestitorului, de a lămuri această cimilitură turistică-psiho-logică, vom căuta să corespundem în cele următoare amândoura.

Că omul și orice vîetate ostenește după un timp oarecare de lucru, este firesc; și natura a pus ostenele margine în somnul periodic, ajutat în zona noastră și de întunecul nopții. Controversa poate deci fi numai asupra «cătului» rezistenței. Aceasta însă atărnă foarte mult de îndeletnicirea «placului» turistic, velocipedistic sau oricărui altul.

În mers normal, un turist sau velocipedist sănătos poate să meargă săptămâni, fără să cunoască decât ostenele sau osteniri relative, nu și absolute.

Numai la început, când nu ești exercitat sau trenat, sau când păcătuești contra unor regule sportice de «Raining» elementare, se poate întâmpla, că un marș de o zi sau chiar de jumătate de zi să *te dea gata*.

În *favorul* biciclistului e, că el nu-și poartă trupul, ci 'l *duce* numai; pe când la mers picioarele sale trebuie să facă și una și alta; ear stînd în picioare, trupul din contra e numai purtat, nu și dus.

În *sarcina* sa e, că el are de dus și mașina; mecanismul genial al bilelor de oțel însă, ce prefac mișcarea rotilei împrejurul osiei dintr'o frecare a două planuri curbe, opuse, într'o rotire «de-a vîlătucul», ușurează într'atîta munca efectivă a velocipedistului, în cât îi trebuie pentru locomoțiunea sa mult mai puțină încordare decât unui pedestraș.

Pe la 6 ore am sosit la *Bialalovaț*, unde am făcut un mic popas. Aci am aflat că s'ar găsi asemenea *Caravlași* ce s'ar ocupa cu ru-

dăria: ei s'ar fi aflând însă acuma prin pădurile din apropiere, la lucru.

De aci mai aveam 24 de kilometri până la Travnik, unde voiam să măiu. Șoseaua ce apucă de aci pe valea râului Lașva, e de toată bunătatea, dar urcă într'una spre *Vlașici-Planina*.

De prisos a mai spune, că e o supremă plăcere a călători prin ținuturile acestea ale Bosniei. După ce mai făcui un popas lângă o stație de cale ferată, spre a îmbuca ceva, plecai iar la drum, temându-mă să nu mă apuce noaptea. Dar de ce îmi fu frică nu scăpaiu. Intrasem către seară într'o regiune udată bine de ploae. Cu anevoe puteam pătrunde. Cerul fiind innourat, se făcuse întuneric, în cât nu mai vedeam aproape nimica. Orientare îmi erau numai băltoacele, cari se aflau cam pe la mijlocul drumului, pe când lăturile, nefiind bătute, îngreuiau sau făceau cu neputință «pedalarea»

Rotilele lunecau îngrozitor sub mine; și mă așteptam la fiecă clipă să mă prăbușesc.

Intr'un târziu ajunseiu la o barieră. Îmi inchipuiam că era Travnik, căci vedeam vreo câteva case. Mă scoboriiu și întrebaiu. Drept răspuns fui luat eu la întrebări, că de unde viu pe o vreme ca aceasta, etc. Dar din răspunsul cam îngăimat al unei femei, înțelegseiu că am ajuns la locul de destinație. Abia însă plecai de aci și se făcu iar întuneric beznă. Mai merseiu încă vreo doi kilometri și acum începuiu să mă indoesc, dacă nu cumva am trecut de Travnik. Când colo, la o întorsătură a drumului, văzui orașul în splendoarea luminatului electric. Eram salvat. Trăseiu la un hotel cum se cade, unde găsii curând un cerc de funcționari austriaci, cărora trebuia să le istorisesc miezul călătoriei mele, pe care au găsit-o și d-lor interesantă. Ciclometrul îmi arată 95 km. dela Se-raievo.

I. GHERGHEL.

PELAGIA ROȘIA

— 1848 —

Pe cel mai falnic munte care-și suie
Spre ceruri fruntea de furtuni brăzdată,
Când oare vom putea și noi odată,
Pelagio, să-ți înălțăm statuie ?

Dar nu; icoaşa-ţi, nu-i cuvânt s'o spuie,
 Cât de adânc în inimi e săpată;
 Mai trainică nu-i cea din bronz turnată,
 Nici cea din marmură cioplită nu e.

Noi te vedem şi astăzi, priveghind
 Cu tulnicul la gură, ca atunci,
 Călare — o străveche amazoană..

Ah, cum răsună! Jată-i ropotind,
 Voinicii Moşi, prin codri şi prin lunci,
 Să-şi ia calăii îngroziţi la goană!

I. CORBEA.

O AMINTIRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un critic, vorbind despre Maupassant, spunea că omul acesta a fost un adevărat aparat fotografic, un aparat care totdeauna reproducea în modul cel mai fidel, tot ce'ntâlnea, viaţa. aşa cum e, fără s'adaoge nimic dela dânsul.

E greu de crezut lucrul acesta.

E greu, pentru că te'ntrebi: De ce oare viaţa de toate zilele te lasă de atâtea ori nepăsător, pe când unele momente, unele scene ale acestei vieţi, când un bun mânuitor al condeiului vorbeşte despre ele, îţi apar totdeauna ca lucruri noi?

Fără 'ndoială, pentru că realitatea în sine nu are culoare distinctă, a sa, şi numai ochiul privitorului îi recunoaşte sau nu această însuşire.

A spus lucrul acesta un alt critic, când a zis că arta e natura văzută printr'un anumit suflet, printr'un anumit temperament.

Acum când scriu, trăiesc în minte o întâmplare de demult; mă stăpâneşte amintirea unui fapt diu viaţa mea de toate zilele.

Rătăceam într'o noapte turbure de toamnă pe străzile întunecoase ale unei mahalale, aproape de miezul nopţii. Simt câteodată nevoia de a umbla pe o asemenea vreme, şi, de multe ori, mă uimeşte, mă fură înfăţişarea neobişnuită, aspectul nou, viaţa ne ştiută care se trăieşte noaptea pe străzile singuratice. În fundul curţilor, ca nişte mari pete întunecate, casele ce adăposteau atâtea suflete trudite,

păreau cufundate într'o dureroasă amorfie, încremenite'n întunec. Și deasupra lor, vântul toamnei întârziată plângea în accente ome-nești, prelungi.

Ici-colo, câte un pom își încovoia vârful, luptând să-și păstreze două frunze cari i-au mai rămas.

De ce oare unele suflete or fi căutând, înadins, chipuri și locuri cari să le sporească amarul? Îi chiamă poate o înrudire, o legătură neștiută.

În sus, la capătul străzii, o slabă lumină gălbuie, venind pe o fe-reastră, arată drumetului gropile cu noroi, strada plină de apă. O cârciumă. De sigur, innăuntru, niște oameni săraci, niște muncitori au întârziat aci, căutând să-și uite de viață. Ticăloși, despre cari tot auzi spunându-se că sunt nenorociți fiindcă beau, dar despre cari mai totdeauna trebuie să crezi că beau fiindcă sunt nenorociți.

Sunt trei înși la o masă, trei înși cu chipuri murdare, îndobitocite, trei chipuri cari nu-ți spun nimic, dar pe care e scrisă o singură vorbă: mizerie. Cu coatele sprijinite de masă și cu paharele dinna-înte, șed de vorbă sub trista, slaba lumină roșiatică a unei lămpi atârnată de tavanul afumat. Și gândurile rătăcitoare, înfrante, mi se leagă de vântul care plânge afară, vueste așa de amarnic, cum par'că nici o dată nu l'am mai auzit; la răstimpuri, lovește'n obloane, izbinde-le mănios de pereți.

Dintr'o odaie, din fund, iese cârciumarul, un om mărunt, gros, ai cărui ochi somnoroși cată spre mine mirați. Mi-a adus vinul într'un colț, unde stau în întunec, nevăzut de cei trei întârziți, cari vor-besc pe șoptite, cu capetele apropiate.

Ce lucru tainic or fi punând la cale acești trei oameni săraci, aproape de miezul nopții, într'o cârciumă? Par'că și-au uitat de pa-harele ce le stau 'nainte și din vreme 'n vreme, ajung până la mine vorbe răzlețe, frânturi de vorbe cari mă pun pe gânduri. Unul lo-vește cu pumnul în masă și dă să se ridice.

— Nu acum! aud eu din colțul în care ședeam.

— Nu mai pot!.. Acum! Să isprăvesc odată!...

Ce să isprăvească? Ce nu mai poate?.. Și-a sprijinit capul pe o mână, și, întors cu fața către mine, îl văd, din întunec, cum stă cu ochii închiși, strânși, apăsă, chinuit par'că de un gând rău, care-i strâmbează chipul și-i încleștează dinții.

Ce pustiu, ce amarnic suflă vântul afară în întunec, izbind în obloane! Și cât pustiu, câtă jale, în unele suflete!

Se ridică deodată, ca ars, cu ochii aprinși, și, scoțând din buzunar

un cuțit îi îndoiaie lama strălucitoare în palmă, scrâșnind sălbatec. Cei doi se reped la el, vorbesc pe șoptite, apoi unul izbucnește:

— Ștefane, pe tine a căzut sorțul, fii tare! Îi dai una și gata.

Cu pumnii strânși, adus de mijloc, Ștefan se 'ndreaptă în vârful picioarelor spre ușa în care stă cârciumarul și cată să vadă 'năuntru, prin perdeaua ce acoperă geamul; ascultă la ușa ținându-și răsufllarea.

La masă stă unul din tovarăși, cu ochii țintiți într'un colț, de unde par'că se teme să nu iasă vră-o vedenie, în vreme ce privirile celui-lalt se 'ndreaptă sperioase spre ușa.

De mult m'am ridicat în picioare, și, nevăzut, urmăresc tabloul ce mi se desfășoară înainte, trei oameni cari nu știu să lovească și cari vor să omoare pe un al patrulea, închis în casă.

Și în mugetul vântului ce mi băntuie sufletul întunecat, mă urnesc cu greu din loc și ajuns în dreptul ușii, pun mâna pe umărul celui ce se pregătea să dea năvală și să lovească.

Tresare, înnebunit de groază, și punându-și amândouă mâinile 'n cap, mi se prăbușește la picioare, într'un geamăt surd:

— Iertare!...

Ușa se lovește cu sgomot în urma unuia din oameni care a fugit, celalt caută împrejurul lui un drug, un scaun, să se apere de o lovitură, de care se teme. Și vrea să 'nțeleagă, își privește tovarășul care 'mi tremură 'nainte.

Bat cu putere 'n masă și iese cârciumarul, ștergându-și ochii și uitându-se împrejur, îngrijat că a pierit unul din oamenii cari băuseră. S'ar putea să nu i se plăteacă consumația, și el nu muncește de pomână.

M'am așezat lângă cei doi oameni cari șed la masa dinnainte, abia atingând marginea scaunului. Trei pahare turnate dintr'o nouă sticlă pe care o cer eu, le spun că nu trebuie, deocamdată, să se teamă.

Izbesc un pahar de celelalte două și-l beau, privind întraiuri. Sorb și ei din pahare, punându-le 'ncet pe masă, cu grije, par'că li-i teamă să nu se spargă. Și trece așa un timp; și nici unul nu vorbim.

Cine ar putea să 'nceapă?.. Și cum?..

Umplu paharele din nou. Câte trele se golesc, de astădată. Și-i izrătaș și nici unul nu 'ndrăznește să-mi întâlnească privirea care mi s'a țintit asupra lor și vede și-i 'nțelege, cum suferă, cum se frământă, cuprinși de griji neînțelese, înnebuniți.

Da, mi-aduc aminte bine, plângea afară vântul, plângea purtând cu el gândurile mele rătăcitoare, înfrânte, ducându-le departe, pe deasupra lumii îngropate în întunec, atunci când am cerut o a doua sticlă pe care eu singur aș fi băut-o dintr'o sorbitură, atunci când unul

din acești ticăloși a oftat din adânc, și când ochii celuilalt ticălos au strălucit, umezi. Și era tăcere, o tăcere îndelungă, și amară, omoroasă,

Intr'un târziu, s'a deschis ușa cărciumii încet, cu frică, și în slaba lumină roșiatică a apărut un cap de femeie, palidă, cu ochii plânși.

— Ștefane, de ce nu vii acasă, Ștefane?

A tresărit Ștefan, ca deșteptat din somn, și i-am 'ntins mâna când a ieșit; i-am întins mâna, și n'am îndrăznit să-l privesc în ochi.

Si am plătit tot, după ce am dat mâna și cu celalt, care sta încremenit, și am ieșit.

Innotând prin noroi, l-am ajuns curând după urmă, prin întunerec, pe Ștefan, pe care femeia îl mustra, temătoare, mirându-se că un om bine 'mbrăcat, un om cum se cade, s'apucase să bea prin cărciumi, la miezul nopții, cu niște ticăloși ca ei.

MIHAIL NEGRU.

SONET

Tu porți în ochi solii nevinovate,
Desprinse din noianul de lumină,
Ce împărtășește lutului, senină
Jubire — cel mai sfânt dintre păcate.

Căci ea'nfioar'-a gândului hodiță
Și'nșenează palimii fermecate
Nesocotind durerile'ndurate
În cugetu-ți strein de orice vină.

O, de-aș avea puteri nemărginite
Să te răpesc, să-mi fii în veci aproape
Acolo sus, în leagănul de stele!..

Și când privirile-ți neprihănite,
Pe veci se vor ascunde sub pleoape.
Făptura să se'ntunece cu ele.

M. SFETESCU.

LA CLACA DE SCĂRMĂNAT*)

— ICOANE DIN POPOR —

Adică ce? Dacă moș Din a 'mbătrânit și-și trece zilele ce i-au mai rămas din viață tot răbotind pe lângă casă, ne mai cunoscând altă cale din poartă 'ncolo, decât a bisericei, să nu se mai îmbrace și el la sărbători cu cioareci noi și iarna cu zeghe neagră de mițe?... Și, dacă lelea Safta, baba lui, s'a gârbovit nițel, să nu-și mai facă câte-o fotă, barim așa, să se găsească acolo 'n tron la moarte, să-i fie de suflet?... Și, apoi, ce mai e vorbă?... Dacă n'are fată mare și țipenie de copil în casă, să nu capete și ea o mână de ajutor de nicăiri?...

Hei, mare Doamne, nici moș Din nici baba Safta nu-s oameni, cari să iasă așa fără rost și vreme din rându' lunei!... De aceea nu-i toamnă în care să nu se ție lanț munca cu jocul și cu râsul în cocioaba lor, din fundul ogrăzei de subt deal. Și tristețea și pustiul își iau frumos *tălpășița* din ea și se duc de pândesc cu ciudă din besna pădurei la larma vieței vesele, care se sălășluște în locul lor. Și nu știu, casa asta așezată la marginea satului, bunătatea babei Saftai or hazul și poveștile lui moș Din sunt pricina de s'adună atâta potop de tinerețe la claca de scărmanat?!...

De cu vreme iese Radu lăutarul cu Luța, fata lui, cu cobza, subt mărl mare din grădină și abia încep ei să țifțe și să zdrăngăne puțin, așa, ca să sperie ale ciori, că se și strecoară fetele pe lângă gardul de nuele, trec prin portița dată innadins la o parte, se apropie de ușa mică a tinzei și le auzi zicând:

— Bună vremea, mamă Safto! Sănătate 'n casă și la clacă spor!

Iar baba de colo, unde își indreaptă șalele, își drege ștergarul pe cap, duce mâna la gură:

— Să trăiți, garofițele maichii! Ia dați-vă oleacă 'ncoa, să vă dea bătrânica ceva!... Iraa!... Lăsați un pic lăna, nu fiți așa zorite, că vi-ți tot bălăbăni cu ea 'n sara asta!

Și aduce din celar în poala indoită a fotei niște mere mari, roșii și lunguțe.

— Așa-așa, gustați câte un merișor!

— Bune mere, mamă Saftă! Bogda-proste! Să fie pomană lui Moș Din că bună mână a avut, când a sădit pomu' ăsta!

He, știe tot satul, că mere ca astea mai rar! Dar moș Din, de după sobă, atâta a așteptat, să fie zgândărat cu vorba, ca să 'nceapă el.

— De, dacă ele-s bune și eu nu mai 's bun de nimic, țot de geaba!

Pătru Cojocarului, un flăcău posnaș nevoe-mare, dă și el cu gura:

— Așa să fie, mamă Safto? Ha, ce zici?...

Baba scutură din mână, par'c'ar fi vrut să zică: «Aracan de mine, ce va mai trece prin gând!»; dar n'a apucat să deschiză gura, că fetele se uită chiondoriș una la alta și scot un chicotit, întâi înfundat, apoi lăbărțat, lung de nu se mai putea conțeni.

Radu lăutarul, cu Luța, fata lui, intră acum în casă și-și caută un loc mai ferit. Moș Din se ridică 'nctet, pufăind, cu cămașa desfăcută la piept' și le face rost de șezut:

— Un brâu întâi și 'ntâi, Răducule, să s'aprinză văpaia 'n tinerețea asta. Și lăutarul îi zice pe coarde întâi subțire, apoi gros, iute, furtunatic.

*) Din volumul «Icoane din popor», care va apare în editura «Minervei».

— Ho, ia-o mai domol, nene Radule, că d'om începe d'acu cu zoru n'o ducem pân' la sfârșit! zise Gheorghe al Mii, un nepot al lui moș Din. Stai să s'adune numa' ai flăcăi ș'apoi să te vedem ce poți!

Fetele s'au rânduie pe tâlpițe, pe scăunașe, pe prag și scarmână rar lăna neagră, încălțată ca barba unui popă rusesc. Printre fete sunt și flăcăii sosiți și câțiva băeți mai spalăței, cu Vică seminaristul și cu ai lui Plopeanu, amândoi la 'nvățatură în București.

— O horă, neică Radule, se rugă una din fete, că tare se mai ține pâr-dalnica de lână! Pe semne, că oile astea n'au trecut niciodată pe lângă mărăcini!

Pătru Cojocarului era s'adaoge: «Mânca-le-ar lupii!»; dar și-a adus aminte că moș Din și baba Safta atâta aveau pe lume: cocioaba asta de casă, grădina cu mărul mare în mijlocul ei și cele câteva oițe pe cari le îngrijeau și le cocoleșeau ca pe niște copii răsfățați și o așa vorbă nechibzuită i-ar fi secăt la inimă p'amândoi și le-ar fi stricat cheful pentru toată seara. Din pricina asta se răsgândi și zise:

— Încălțată, ne'ncălțată, vorba e s'o dăm gata 'n seara asta și d'om. mai trăi, noi flăcăii, om veni și la tors și om stă și noi așa pe lângă drăc'șorii ăștia de fete, să le ținem de urât și să le mai tragem câteodată de mânecă să nu scoată firul gros și cu gușă, ca să n'aibă parte de bărbați la fel! Numa' dacă moș Din și mama Safta și-or deslegă limba și ne-or povesti câte una din tinerete!

— Așa-așa, mamă Safto! stărui și Ilinca Sandului. Cu scărmanatu' ne-apucă căscatu' și d'om ascultă prea mult la lăutari ne 'ntețește doru' de joc și-atunci să-ți pui gându' p'altă clacă, că treabă multă n'om mai face noi în sara asta!

Baba Safta se face însă nisnai, scoțând dovleacul din cuptor și tăindu-l felii să-l dea la clăcașii. Dela locul lui, moș Din scutură din cap, hârcăie din gât, scuipea printre dinții rari și lați că niște lopeți:

— Hai, spune, babo!

— Ba spune tu! răspunde ea scurt.

— Apăi, că nu ți-o cădea gura, dacă-i spune ceva, fa Safto!

— Da, spune și tu, că doar nu ti-i fi tocmit cu luleaua să n'o mai slăbești din gură cătu-i ziulica!

Fetele nu se lasă:

— Ei, acū careo'ncepe tot una e. Hai, moș Din, povestește-ne d-ta ceva, că ne purtăm bine și scărmanăm lăna mărunt și curat, știi, ca din mașină!

Dar moș Din se ține tare:

— Ci, ia lăsați-mă 'n pace, dășantătelor!

— Zău, moș Din, uite lăsăm lucru baltă dacă nu povestești nimic.

«Ceva de smei!». «De strigoi!». «De drați!». Vorbesc aproape toate fetele acū.

Moș Din rupe o așchie subțire, scocioară tutunul din lulea și 'ncepe a morfoli vorbele prin coada gurei, învăluindu-le în nor negru de fum:

— Numa' să nu vi se facă păru' măciucă 'n cap și să mă rugați să vă duc pân'acasă!

— Nu-nu, nu te teme, moș Dinule, numa' spune! întăresc fetele. În timpul ăsta au mai venit câteva fete și un băiat infofolit la față, care a dat busna și s'a vârat după sobă.

— Și adică de ce s'ar teme? — intră 'n vorbă Vică seminaristul. Smei, strigoi, drați, sunt toate fleacuri și scornituri omenești, ca să bage pe fricoși în spăriați!

— Ba eu cred în drați! zice unul d'ai Plopeanului. Uite, mai drați ca fetele astea, ce mai vrei, că scoate pe om din firele lui!

Și apăsând pe vorbele din urmă, se uită la fetele cari au intrat mai în urmă pe ușe și la mogâldeța care se strecurase ca un prichindel prin mulțime.

Vică seminaristul stării :

— Da; dracu' e pornirea rea a noastră, or mai bine zis e ispita ome-nească care-ți răsare 'n cale și te îndeamnă la rău; dar nu-i așa un duh necurat și nevăzut cum crede lumea!

Moș Dinu se aprinse :

— Hm! Așa ziceam și eu odată! «Babo, nu-i drac, de geaba te mai bați peste gură, când îi zici pe nume». Și baba-mi spunea mereu: «Scuipă-ți în sân, moșule, și fă-ți cruce de ceasu' ăl rău, să nu-l întâlnești odată 'n cale». Dar eu, de unde! «Minte de femee, ce să-i faci!», ziceam în mine și râdeam, până ce o dată l-am văzut cu ochii mei, așa cum vă vă pe D-voastră, cum văd motanul ăla de pe cuptor, cum văd ziua din pragu' casei, slonu' meu cu fân! Si știți cum? Hei, puișorii moșului, să nu vă ducă D-zeu să-l vedeți! Era pe la Sf. Nicolae, în vreme de iarnă, când e ziua mică și ger cum se cade. Acu eu aveam o înfățișare la ocol. Ce-mi vine mie, înjug boii, pornesc de cu sara și iau și pe babă cu mine, să-și mai târguiască și ea câte una-alta și, vorba ăluia, să-mi mai ție pe drum de cald și de urât! Ș'asa ne-am ghemuit noi pe fân în căruță, c'aveam și eu car și boi nu ca acu, și boulenii haida-haida, haida-haida, urcau «Pravățul», că p'atunci nu era drumu' ăsta mare, bătut pe «Mateiașu». Se 'nserase acu binișor. Si cum mergeam noi așa, vedem două clăi de fân, în inima pădurei, una d'oparte, alta-d'alta, mergând alături cu noi. Eu mă uit d'odată speriat, dau bice boilor; clăile însă alergau cu noi. Mai mă sucesc un pic, mă frec la ochi, dau gură la boi; clăile fugeau și pace. Cat atunci la babă: «Safto, tu vezi drăcia asta?» «Văz, păi-cum!» Dar nici n'a apucat să isprăvească baba vorba și parc'a înghițit pământul amândouă clăile; iar când să zicem «mulțumescu-ți Doamne c'am scăpat de ele!», zărirăm doi vâțui de capre, negre, 'ncornorate, alergând ici colo tot pe lângă căruță!

Măi, dar mare dandana! Ci că să nu te inchini, când pleci la drum! zisei eu și dusei mâna dreaptă la frunte: «sfânt'-cruce, apăra-ne!» Am auzit atunci un behăit lung, o duduitoră prin pădure și n'am mai zărit nimic.

A doua zi am plecat înainte de amiază din oraș, cu gândul să merg cu lumină pân' acasă să nu mai pățim vreuna. Trecem noi gărla, o luăm pe «Calea pietrosă», ajungem în «Valea Mare» și de aci în «Nămăești» oprim o leacă la un han, ne cinstim amândoi cu baba, și ne vedem de drum. Când eșim din sat, pe «valea Argeșelului», zărim noi un cățelandru slab și jigărit, prelingându-se pe lângă un gard. Cum eram eu oțâr cu voe bună zic boresii: «Asculă femee! Cănele e pază bună la casa românului și când găsești unu or se pripășește pe lângă tine, înseamnă noroc. Ș'apoi tot n'avem noi copii. Să facem și noi, știi ca baba și un-chiașul din poveste, când au plecat în lume dup' un fecior ș'au găsit un porc năsdrașan! Hai să luăm cățelu' ăsta cu noi. De unde știi ce bine ne-o prinde odată!» Baba se suci către mine, dădu din umeri:

— Hai dacă zici tu, moșule!

Si am luat cățelu' cu noi. În căruță mă uitai cu d'amănuntul la el. Era ce-i drept prăpădit, să nu dai o lăsca pe el, — «de bună samă, că e nemăncat gândii eu», și i-am dat o fărămitură de pâne, — dar avea, urechile șui, ca câinii de soi și doi ochi ca două mărgele sclipitoare. Hm! mi-am zis eu, are să iasă bun cățelandrul ăsta și-am început să-l mângâi: «cuțu-cuțu! cuțu-cuțu!» Tot netezindu-l eu așa și desmierdându-l, ca p'un copil, ajungem în vârful «Pravățului», unde e crucea aia mare, știți voi. Opresc boii, cu gând să hodinească un pic, să mai mă uit pela

căruță și să 'mpiedic roata. Pui căteful în poala babei, zicându-i frumușel : «cuțu-cuțu, cuțu-cuțu !» și când m'am văzut cu mâinile slobode și 'n fața Sf. Cruci, am dat să mă 'nchin de bun ajuns și de mulțumită lui D-zeu cum e obiceiul nostru creștinesc ; când dracu, de cătel că drac era, a sărit odată jos, zicând ca omul : «cuțu-cu...țu !» lung și s'a făcut nevăzut.

Hm ! bârcăi moș Dinu, acu să mai zică care-va că nu-i dracu' ! Mai bine să-și scuipe omu'n sân — vorba babei mele — Și să-și facă cruce !..

Sfârșind, scoase teșila cu tutun de sub cureaua lată, bătrânească ca și el și-și înțesă luleaua. Flăcăii — se adunaseră acum mai mulți — au început să râză și să facă pe grozavii !

— Eu, zice Pătru Cojocarului, să-l fi avut în brațe și să-mi fi fugit pe-dinnainte il prindeam de coadă și nu-l lăsam până nu-l târnuiam o leacă, să ție minte multă vreme.

— Ba, că mai bine, Doamne ferește ! răspunse Zinca Sandului. Fetele îngălbeniseră aproape. Dar moș Din, tartoru' al mare, ca să dregă nu pic inima fetelor se 'ndreptă cu vorba către Vică lăiatul din seminar :

— D-ta, logofete, ascultți, chibzuești și taci. De bună seamă că 'n mintea d-tate de om cu scaun și cu lumină multă la cap, răzi de te prăpădești de prostia noastră !

Vică seminaristul ridică fruntea ușor, ca trezit dintr'o ațipeală dulce, și nu zise nimic. Drept spunând, nici nu știa de ce e vorba. El își avea gândurile și bucuriile lui, pe cari le păstra în muțenia cămării sale sufleteș i, însăilându-le frumos pe firul nădejdei și alintându-le una câte una, cum alintă un sgârcit aurul zimțuit or un călugăr salba de mătânii, fără să le destăinuiească altora, deși mulți i le știau pe de rost. Ceeace-l făcea însă și mai tăcut astăseară, eră că alături de aceste bucurii și gânduri plăcute, răsărise un ghimpe și ghimpele-asta se sucia și se ră-sucia în loc, îndurerând cămara-i sufletească și făcând să țâșniască din mintea lui luminată și poetică povestea necazului într'un început de vers :

«M'a certat asear' Sofița,
Poate chiar m'a și urât,
Fiindcă 'n sânu-i am vărât
Mâna caldă ca de foc,
Fiindc'am strâns'o de mijloc
Și i-am sărutat gurița !

* * *

Și n'a v'înt astăzi pe crâng
Nici pe seară pe islaz
Vrea să-mi facă în necaz
Vrea să-mi dea pedeapsă grea
Doamne, ce inimă rea !
Vrea să vază dacă plâng !...»

E o clipă de tăcere. Lămpile așezate pe cei patru pereți ai casei, pocnesc câte odată de lumina lor crescută, afumând sticlele. Un lemn mare, putregăios, rămas printre tăciunii din vatră, sâsăe, ca un pui de cărstei, care-și învață cântecul. Fetele seamănă așa *îndutina* ; flăcăii se uită la lăutar, care sdrângăne coardele, cercând să le așeze după rostul lor ; baba strânge lâna scărmanată, făcând-o pele-pele și mai dă în dreapta și în stânga picioici fierte ; moș Din pufăe din lulea, alătura de motanul mare, siv, care o ia înaintea cu Doamne ajută și face pe grozavul că pe când fetele abia scarmână, el a și început să toarcă.

Moș Din întrebă din nou :

— Ha, ce zici logofete ?

— De, eu știu?!...

— Cum, ce știu?... E, or nu e, dracu? Dacă e, e; dacă nu e, nu e. Eu zic că e, fiindcă l'am văzut. D-ta ce zici?...

— Nici vorbă că eu, că și ea la văzut, că-i ese mereu înainte! — zice unul d'rai Plopeanului. Iarăși tăcere, o tăcere căsnită. Se gândia fiecare la ce vrea; Vică seminaristul a priceput încotro tindea vorba și a înghițit-o:

— Dacă e așa, fie!... iar în gândul lui: Oare drac mai mare ca Sofița pomenitu-s'a sub soare și pe pământul lui D-zeu?... Dar de ce n'o fi venit măcar la clacă, că doar aveam vorbă?... Știi, că cu asta s'a întrecut cu gluma?!...

Ai Plopeanului și câteva fete se uitau mereu după sobă, la mogândeața, care sta ghemuită, cercând să scarmene și ea lână. Unul din ei, ăl mai mare, se ridică în sus:

— Mă, Vică, ce-ai zice tu, să-ți arăt eu acu un drac?... Numai să nu strigi: «Piei satano!» că nu-l mai vezi în ochi și ți-o părea rău apoi!»

Și zicând astea se îndreaptă spre sobă și apucă de gulerul zeghei scâlbătura îmbrăcată ca un băiat, cu o căciulă până peste urechi și spoită toată pe față. Fetele scot un țipăt. Vică se uită lung și nu-i vine să creadă ochilor. E ori nu e Sofița? Dacă e, de ce schimonosită așa? Dacă nu e, de ce seamănă atât de mult la ochi și la gură?... Dar Sofița,—căci ea era—nu poate să se ție mult; se uită la Vică, îl vede așa năuc, îi aruncă o privire dulce, drăgăstoasă și bufnind în hohot de răs, o sbughește afară, să-și schimbe hainele.

— Fie, că de te întâlneai cu ea în drum, o pomeneai, zice al Plopeanului, ăl mai mic. Te cruceai mai rău ca moș Din!

Lăutarul începe un cântec. Dar moș Din nu-i dă răgaz să întetiască coardele și-o ia iar cu vorba:

— Ei, logofete, acu e dracu, ori nu?

Vică seminaristul zâmbește:

— D'ar fi toți dracii așa!... și tace; iar în gândul lui a adăogat: «m'ăși prinde frate cu ei!»...

— Hm! sări moș Din în sus. Ești tânăr, logofete! D-ta poți să nu crezi acu; dar ascultă-mă pe mine: o veni o zi când îi crede, când par'că văd că o să zici:

«Săracu moș Din, câtă dreptate avea el! Stai oleacă, să începă ispitele și atunci să vorbim! Hei, măre, logofete! D-ta știi una și eu știu mai multe! Ține minte însă dela mine una și bună: ori ești tare în credință și atunci n'ai apucat pe drum rău, ori las-o naibii de popie și apucă-te de alt lucru! Eu unul n'am carte, sunt un moș prost, așa cum îți vrea să mă socotești d-voastră; dar și prostu când trăește mult, vede multe și știe multe și pot și ai cumiști să ia învățături dela ei, fără teamă că dau greș. Mi-aduc aminte, când s'a făcut popă, popa ăsta al nostru. Era și el flăcăiandru așa ca logofătul Vică, cu ochii în patru și cu mustăcioara aci-aci să răsără, știi, ca colții ierbei, coala 'n p.imăvară, când se ia zăpada și a mai dat și o ploae de a spălat pământul. Eram pe atunci de o seamă și ne făceam amândoi de cap pe la ale jocuri și șezători. Era hazos tare popica, juca ca el mai rar altul și când se punea la băutură, așa tânăr cum era, nu-l răzbia nici primarul satului. Dar, se zicea, că și la învățatură și 'n credință era mai dihai decât toți de acolo din școală. Și așa i-a v'înt rându' să se facă popă, să se sfințiască. Când colo, dracu țop înainte:

— Da' ce umbli, să faci tizule? Ce-ai căpiat?...

Popa — era atunci taman la canonu' de popie — își face cruce și trece

'nainte; dracu' însă, șontâc, șontâc, după el. Trece popa peste-o punte; dracu' hop la capu' punței:

— Te lași de popie, or ne scăldăm amândoi în iaz?..

Popa se 'nchină iară și pășește pe punte. Pe la mijloc însă se rupe o blană și cât p'aci să cază 'n apă. Se apucă cu mâna de stăvilă, dar simți d'odată că-l trage cineva de picioare:

— Te faci frate cu mine, or te dau pe scoc?..

Popa de colo, șiret, știi vorba ăluia: să te faci frate cu dracu' până treci puntea, răspunde:

— Cu Măria Ta? Vai de mine, dar mai întrebi? Hai colea pe poiană să facem tocmeala!

Și cum l'a lăsat dracu' pe picioare, popa a trecut puntea și când s'a văz't la larg, a vârit mâna 'n buzunar, a scos sf. icoană a Maicii Domnului și-a isbit pe *sarsailă* 'ntre coarne, cu vorbele:

— Hai să ne 'nțelegem. Uite ce puiu eu la frăție! Dar tu?..

Dracu' de colo, ce era să mai zică? Cât era el de mare și de grozav, s'a făcut cât un purece leșinat și s'a vârit în pământ într'o clipită de ochi!

Moș Din stă ce stă, tușește, mai trage un fum și urmează:

— Așa logofete Vică, cum am zis, or ești tare de inger, or nu face să te pui în cale necuatiului!..

A venit acum Sofița d'afară. S'a spălat, s'a 'ndichisit și e atât de frumoasă și atât de atrăgătoare, cu ochii ei verzi, cu dinții mici ca de șoricel, cu gâtul alb, cu părul bălăior lăsat pe spate și 'ncărligonțat pe la tâmple, că părea curat o ispită drăcească.

Vică seminaristul s'a cufundat pe gânduri. Își aducea acum tot ma lămurit aminte ce fior l'a coprins eri, când a sărutat-o pentru 'ntâiași dată și cum ea îi spunea ei de ce-i bate capul degeaba, că nu cumva o s'o ia pe ea, el băiat de logofăt și ca mâine-poimâne popă? Iar el a 'ntrebat-o atunci: «Bine, dar tu nu mă ai drag?» Și ea i-a răspuns, uitându-i-să drept în ochi și dând ușor din umeri: «Da, dar dacă te am ce să fac?»

Radu lăutarul a sfârșit de sgândărit vioara, cum sgândără copiii câinii cu zăbrelele gardurilor, se ridică 'n sus, face semn Luței să 'ntărească cobza și-i zice din strune, și-i zice și din gură un cântec de dragoste:

«Foaie verde de dudău!
De ce n'a dat Dumnezeu,
Ce-oiu iubi să fie-al meu
Și să mor când oiu vrea eu?...»

Baba Safta, la gândul că o s'o schimbe lăutarul în vre-o sârbă și o să sară tineretul în sus, s'a apucat să strângă 'ncet, cu grije lâna scărmanată și o pune după cuptor, să-și facă *tabetul*, să se mai prăjească până i-o veni rândul s'o facă 'n pieptenei și s'o 'ntinză ca pe ea în colțarii cei mari de fier, cum ai întinde p'un nelegiuit de păr, or un țap îndărătnic de barbă.

Dar fetele se uită cu drag la moș Dinu, flăcăii se rotesc pe lângă el:

— Ei, moșicule, mai spune-ne ceva, că de jucat și de tăcut om tot avea vreme. Spune zău! Hai, ce e mai departe cu dracu și cu popa?..

Moș Din își scutură luleaua de ciocul opincii, râde p'în colțul gurei:

— Hm, vă place, ha?.. Apăi, ce să fie?.. E că dracu' nu se lasă de popă toată viața, cum nu se lasă scaiu de coada vacii, beția de omu' nărăvaș și sărăcia de calic. Da' ce să mai îndrug eu la moși pe groși. Uite popa nostru cât e el de bisericos și de cu frica lui D-zeu și de câteori n'a avut de luptat cu dracu'! Eu spuii numa' ce știu eu; ce o fi mai pătit el v'o spune singur și o spune crez și 'n groază dușilor de pe lume, când i-o veni rândul să plece pe tărâmu ălălalt!..

Acı se oprește, mai toarnă tutun proaspăt în gura roșită a lulelei trage de vre o două ori țapăn, dă drumul fumului, țășnește printre dinți și începe :

— Hei, și după ce s'a făcut popă, popa ăsta al nostru, a mers într'o seară la biserică, să ia lingurița și sfânta din altar, să cuminece un creștin, că pe semne trăgea să moară.

Vără el cheia 'n broască, învârtește, de două ori cum știa sama !pecuetorii, apasă de clantă, ridică ușa o fără 'n sus, ca de obicei și cearcă s'o deschiză ; dar ușa se ținea tare. Mai sucește, mai răsucește, opintește : ușa stă însă neclintită, par'c'ar fi fost pironită. Iși mozolește el atunci vârful bărbiei în gură, stă nițel pe gânduri, zice un «Miluește-mă Dumnezeule!» și d'odată se deschide ușa singură. Când să intre înăuntru se pomenește însă apucat de gât și strâns și strâns de 'ncepuse să i se zgâiască ochii 'n cap și să i se opriască răsufierea în coșul pieptului. Dar Popa voinic, — om tânăr, în floarea vârstei, de! — s'a smuncit din ghiarele necuratului și a strigat, cât l-a luat gura : ajutor ! A venit numai decât păzitor' bisericii, s'au adunat oameni mulți de pe drum, — nu știu cum se face, că eram și eu printre ei —, și a scăpat Popa ; dar gâfâia de tot, și am văzut eu, nenisorule, unghiile *balei spurcate* înfipse în gâtul lui !...

He, dar altă dată?! Il chemase să spovediască și să grijiască de moarte pe Dămechioae. Acum, jupâneasa asta, c'ășa-i ziceam noi, avea pe necuratul. Găsise 'n tinerețe bani mulți sub un prag de poartă și în grămada de bani a dat peste un prichindel, care i-a sărit în poală și i-a zis : «Mamă!» De atunci jupâneasa îl ținea 'n casă cu ea ; era ca un cățeluș d'ăia mici, lățoși ca oile, o pocitanie ; dormia cu el, mânca cu el îi da zahăr, îi da cafea, îi da de toate. Și trebuia să-i dea întâi lui din orice, că de unde nu îi da peste mână și o necăjia toată ziua. Multă vreme bărbatu-său n'a știut ce-i pricina cu cățeluș și câte odată se supăra că de ce-l ține 'n pat și-l *corconeste* atâta și-i da câte un picior. Atunci *michiduță* se cătrănia rău și eșia pe ușe, se suia pe casă și săria de colo până colo, behând ca o capră, miorlând ca o pisică și strigând cât putea de scula vecinii toți :

— Mi-e frig, dă-mi opinci, jupâneasă Dămechioae!...

Ș'ăsa cum vă spusei. Acù-i venise rândul jupânesei să dea ortu' Popei și vrea să-l dea creștinește, cu ertăciune de păcate și cu blagoslovenia dela omu' lui D-zeu. Dar dracu' ce crezi că păzia?... Când vine Popa și dă să intre 'n casa, unde zăcea bolnava, el se atârnă cu picioarele de dindărăt de pragu' de sus al ușei și cu ghiarele se agăță de gātu' Popei și dă-i, Popa se căsnește să intre, dracu-l trage 'ndărăt, de era mai-mai să-l dea gata acoale. I-a dat însă sfântu' în minte, — de, era acù Stan pățitu'—, să scoată repede cuminecătura din buzunar și să zică ceva 'n gând și atunci i-a dat drumu' *spurcăciunea*. Și când s'o 'mpărtășiască, ce crezi c'a pățit?... Ii tremura mâna vargă și era mai-mai să-i scape sfânta pe jos, să intre în păcatu' ăl greu!... Dar când a fost s'o scoată din curte moartă?... A trebuit să pue vre o 3 perechi de boi la car și să facă slujbe mari cu Popi mulți. Și când s'a dus Popa al nostru pe la biserică la vre o 3 zile, — ce i-a mai fost dat ochilor lui să vază?... Pe groapa jupânesei Dămechioae jucau doi bivoli bălțați, așa mare, Doamne bălțați și cum mi-au zării ei pe Popă, unde s'au repezit odată 'n el, unu' d'oparte și altu' d'alta, să-l sfărâme și mai multe nu ! Norocu' lui c'a dat fuga și s'a suit în chilia d'alături cu biserică, făcându-și crucc, că altfel îl făcea mici sfărâme!..

Acı se oprește iară Moș Din, își mai îngrijește luleaua :

«Ei, copiii moșului, care mai zice, că nu-i dracu', că eu unu' am zis

odată; dar acu nu mai zic de mult?!... Și Logofătu' Vică a 'nțeles ce ispită drăcească și cât de mare e ura lui contra Popilor?... și vorbind așa, lăsă prin colțu' gurei un răs fugar, apoi:

— Și, voi, draci împelițați, v'ați săturat de povești dela moș Din?... Acu par'că văz, că nu Vă mai prinț p'aci și la claca de tors!... Ia, zi mă Radule, acu una, zi Răducule; dar știi d'alea bătrâneștile s'o iau eu înainte cât sunt de hodorogit, să văz care ține după mine!...

Si Radu lăutarul începe întâi o «bătută», o do repede în «brăuleț» și o schimbă apoi în «ca la ușa cortului», de-i vedeai aci într'un picior, or stârciți pe vine, aci sărind în sus ca doapele de bere, și alergând de credeați că-și pierd suflarea, nu altfel. Fetele stau ghemuite p'în colțuri și se uitau cu jind. A zis apoi o «sărbă» domoală, a zis «Sultanică», «ațica» și jocuri multe de doi, până târziu după cântatul cocoșilor.

Când au pornit spre case, luna împrăstia cu dărnicie lumină, îngălbenind și mai mult iarba tocită și atinsă de brumă. O adiere ușoară de vânt tomnatec, trecea prin aer legănând alunii din dosul casei lui moș Din; iar mărul cel mare încremenise par'că în mijlocul grădinei. Nu știu: pătruns-a până la el fiorii poveștilor; citia vre-o taină 'n lună; or că de bătrânețea zilelor trăite pregeta să se mai miște la orce suflare a vântului.

La despărțirea lui de Sofița, Vică seminaristul, repetând jocul din ziua trecută, s'a jurat că nu mai pleacă la școală și că nu se mai face popă să-i dea cineva un chimir de aur, că rămâne mai bine 'n sat și că pân' la anul pe vremea asta o și ia de nevastă. Îl biruise isпита!

Rucăr.

MIHAIL LUNGIANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PASTEL

Un palid asfințit de soare;...
 Văzduhul — templu sfânt de pace; —
 Din șoapta vântului, prin săleii
 Oftat de viersuri se desface.

De-asupra dorm pe cer greoi,
 Ca pete de cărbune, norii, —
 Pe când departe numai râul
 Mai cântă lin în seoeul morii.

Iar cumpăna fântânii 'n sat
 Se sue tremurând în sus, —
 Și țipă lung, ea'nspăimântată,
 Cuprinsă 'n foetul din apus.

A. POPOVICI-BANĂȚEANU.

REVISTA GENERALA

Sfaturi politice pentru viitor.

Împărăția vecină se reculege, bucurându-se în pace de marea biruință diplomatică, pe care a câștigat-o, cu sprijinul Germaniei, asupra dușmanilor săi, din sud, răsărit și apus.

Acum, — după trecerea furtunei, fără temuta risipă de gloanțe, obuzuri, bani și mai cu seamă de sânge omenesc, lumea răsuflă ca după o mare primejdie înlăturată prin cumpătarea și stăpânirea de sine a celor dela Viena. Sfetnicii casei de Habsburg vor trage învățăminte folositoare pentru timpurile mai încordate care pot veni, curând săă târziu. În revista vieneză, *Oesterreichische Rundschau*, dela 1 Maiu 1909, marchisul Pallavicini tipărește un articol intitulat: *Ein Blick in die Zukunft*, arătând că strânsa și nedespărțita prietenie austrogermană este păstrătoarea liniștei în Europa și răspunde celor mai adânci nevoi de viață ale monarhiei de sub cârmuirea Habsburgilor. Ea va zădărnici la rând silințele deosebitelor puteri de a lăsa Germania singură în fața dușmanilor săi firești, va împiedeca sugrumarea Împărăției austriace în lanțul pe care mai cu seamă politica engleză voia să-l făurească unind pe Rusia cu Țările dunărene și cu Italia. Încercările n'au izbutit. Dar ele se pot reinnoi. Din această pricină e datoră bârbaților de stat austriaci și maghiari să privească mai des în afară, să piardă mai puțină vreme în zbuciumări deșarte sau ambiții copilărești: Ungaria nu poate viețui decât cu sprijinul neamului germanic; — altmintrelea pierе în valorile slavismului.

Țările balcanice, împreună cu România, trebuie atrase prin cea mai cinstită politică: numai astfel Austro Ungaria va birui economic pe Englezi, Francezi, Italiani și chiar Germani în aceste ținuturi unde i se cuvine fără îndoială dreptul întâietății.

Din veacurile neguroase ale omenirii.

Săpături făcute în peșterile omului preistoric au dat la iveală o mulțime de noutăți uimitoare. Pe lângă oasele de fiare sălbatice, împodobite cu sgrărieturi, adeseori maestre, închipuind vietăți de tot felul; pe lângă nenumăratele crâmpeie de unelte, făurite mai cu seamă din țândări de cremene; pe lângă vasele, urcioarele, străchinila grosolane, unele străvechi, altele mult mai proaspete, hârăbuite or întregi; — s'au descoperit pe boltile și pereții peșterilor unde și au avut adăpostul strămoșii neamului omenesc de azi, o seamă de icoane și zăgrăveli în cărbune, ba chiar în două-trei culori. Cele mai bogate lăcașuri de artă preistorică sunt peșterile Dordonei și nu de mult vestita scorbură muntoasă din Altamira (Spania). Îndemănarea desemnurilor găsite acolo este aproape de necrezut și întrece toate așteptările. Zimbri, Maimuți, Reni, Cerbi, Urși, Rinoceri se desfășură în risipă și neorânduială pe zidurile întunecoaselor adăposturi subpământene, în cuprinsul cărora pașii se pot călăuzi abia la lumina felei. Sălbăteciunile acestea nu alcătuiesc pălcuri, ci au fost zăgrăvite fiecare pentru sine, cu meșteșug, însă fără închipuirea ce unește linii și lucruri în icoane mai pline de viață și de mișcare. Chipurile de oameni sunt foarte puțin numeroase și de o rară stângăcie. (*Revue scientifique*. 17 April 1900. Louis Franchet).

Indemnuri la rău.

În *Revue politique et littéraire* (dela 24 April 1909) cugetătorul francez Duprat, învinuiește societatea, școala și familia de apucăturile tot mai îngrijitor ticăloase ale tinereții.

De multe ori, viața necumpătată și plină de stricăciune, pe care o duc părinții, cu deosebire în păturile de jos ale poporului, îndrumă copilăria pe căile abaterilor timpurii. Ce pildă poate găsi vârsta fragedă în sălbăticia unui tață bețiv și zurbagiu, în apucăturile unei mame căzute ca femeie?

Mai târziu, ceasurile de școală, *cu lipsa de priveghere amănunțită*, cu amestecătura de furnicar omenesc și cu *atingerile primejdioase între băieții neștiutori de rele și nemernicii fără nici o creștere*, — sunt prilejuri de molipsire neapărată, împotriva căreia nu s'au luat încă destule măsuri.

Încă un pas, — copilandrul părăsește lumea școlii, se cufundă în buimăcitorul noian al vi ții de oraș. Acolo ispita îl pândește la fiecă pas, mai vicleană, mai nebirui'ă. *Prieteni legate orbis, cafeneaua, cârciuma, jocurile de noroc, zăurele împănate cu știri despre ucideri, fapte rele, furtișaguri*, tot roiul de asemenea pilde nesănătoase pătrunde în sullete, se 'ncuibă statornic, rodește pe sub ascuns și dupe o astfel de pregătire tainică, mișelia se deslănțue fără veste, ca o lovitură de trăsnet, căderea în vâltorile mîrdare ale imoralității nu se mai poate înlătura....

 BCU Cluj / Central University Library Cluj
 RĂSPUNSURI

D-lui P. G. C. — Am fi dorit mai multă mișcare, un mai bogat cuprins de viață sufletească.

D-lui C. Manolache. — Vă mulțumim pentru noua dv. bucată în versuri.

D-ra M. Const. C. — Credem că prin muncă și răbdare veți răsări cândva deasupra începuturilor șovăelnice de acum.

D-lui Const. — Schița Domniei - Voastre ne pare banală.

D-lui D. Ionescu Morel. — Am primit și a doua traducere din Seroa. Se va tipări la rândul său.

D-lui Gr. O. Tur. (Iași). — E în adevăr mai bună decât cealaltă, scăderile însă nu lipsesc. Lucrați fără preget și nu vă gândiți la publicare cu atâta îndărătnicie. Năzuința necurmată spre mai bine să cumpănească dorințele deșarte. Întru acest semn veți birui.

D-lui. I. Nicolescu. — Schița dv. nu e rea, dar stilul băjbăe de asprimi, cuvinte rău alese, întorsături greoaie și stângăcii neiertate.
